

Time: 2:30 hrs.

Marks: 75

- Note:** 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.
3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) Discuss the relationship between Economic Growth and Economic Development.
- b) Explain the concept of poverty gap with the help of diagram.
- c) Explain the Lorenz curve.

Q.2. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) Explain the Solow's neoclassical growth model.
- b) Elaborate Harrod Model of Economic Growth.
- c) Discuss the Endogenous Growth Model of Romer.

Q.3. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) Discuss the several features of microfinance services.
- b) Explain the relationship between institutions and economic development.
- c) Describe the household model of fertility.

Q.4. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

- a) Discuss the several environmental problems in economic development and suggest the important remedies for it.
- b) Describe the role of International Financial and Trade Institution.
- c) What are the foreign exchange instruments?

Q.5. Write short note on any three. (15 Marks)

- a) Human Development Index (HDI).
- b) Human Capital.
- c) Segmentation of Rural Labour Market.
- d) Sustainable development and environment.

*****

(मराठी रुपांतर)

वेळ: २:३० तास

गुण: ७५

- सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

प्र.१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) आर्थिक वाढ आणि आर्थिक विकास यांच्यातील संबंधांची चर्चा करा.
ब) दारिद्र्य तफावतीची संकल्पना आकृतीच्या सहाय्याने समजावून सांगा.
क) लॉरेन्झ वक्र स्पष्ट करा.

प्र.२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) सोलोचे नवसनातनवादी वृद्धी प्रतिमान स्पष्ट करा.
ब) आर्थिक वृद्धीचे हॅरॉड प्रतिमान विस्तृत करा.
क) रोमरच्या अंतर्जात वृद्धी प्रतिमानाची चर्चा करा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) सूक्ष्म वित्त सेवांच्या विविध वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
ब) संस्था आणि आर्थिक विकास यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
क) प्रजननक्षमतेच्या घरगुती प्रतिमानाचे वर्णन करा.

प्र.४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

(१५ गुण)

- अ) आर्थिक विकासातील अनेक पर्यावरणीय समस्यांची चर्चा करा आणि त्यावरचे महत्वाचे उपाय सुचवा.
ब) आंतरराष्ट्रीय वित्तीय आणि व्यापार संस्थेच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
क) परकीय चलन साधने कोणती आहेत?

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही तीन बाबींवर थोडक्यात टिप लिहा.

(१५ गुण)

- अ) मानव विकास निर्देशांक (HDI).
ब) मानवी भांडवल.
क) ग्रामीण श्रम बाजाराचे विभाजन.
ड) शाश्वत विकास आणि पर्यावरण.

*****